

בזכות, המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות, עמותה מיסודה של האגודה לזכויות האזרח בישראל

בזכות!

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות הקליניקה לזכויות זקנים וניצולי שואה

ועד ההורים המשלבים הארצי לילדים עם אוטיזם

The Clinical Legal Education Center
מרכז التعليم القانوني الإكلينيكي

יזמות השילוב

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

הבית של המשפחות המיוחדות
بيت العائلات الخاصة

24 למרץ 2016

לידי: חברי ועדת שרים לחקיקה

הנדון: עמדת כלל ארגוני אנשים עם מוגבלות וזקנים – בנושא התיקון לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות לקראת ועדת שרים ביום 27.3.16

ביום 27.3.16 תידרש ועדת שרים לחקיקה להכרעה בשתי שאלות הרות גורל עבור עשרות אלפי אנשים עם מוגבלות ואנשים זקנים¹. אנו, קבוצה של 18 ארגונים של אנשים עם מוגבלות, ארגוני הורים וארגונים למיצוי זכויות, קוראים לך לתמוך בעמדתנו כפי שתפורט להלן. מדובר בסוגיה שהיא בדם לבנו.

במסגרת השלמת הליכי חקיקת תיקון לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התעוררו שתי סוגיות שייגיעו ביום ראשון הקרוב להכרעת ועדת שרים. למיטב ידיעתנו ישנה מחלוקת פנים ממשלתית בנוגע לשתייהן ועל כן חשוב לנו מאוד לקבל את תמיכתך בוועדה:

1. זכות השמיעה והייצוג של האדם בהליך המשפטי – מינוי אפוטרופסות הוא הליך שבו נשללת מהאדם חירותו והזכות לקבל החלטות על חייו. אסור שהליך המינוי ייעשה מעל ראשו של האדם וללא נוכחותו והשתתפותו בהליך. בישראל אנו עדים לכשלים רבים בהליכי מינוי האפוטרופסות, המרכזי שבהם הוא הליכי בזק ללא שמיעת האדם וללא עריכת דיון. 90% מהמינויים נעשים ללא שמיעת האדם ולעיתים ללא כל דיון רק על סמך בקשה בכתב, דבר המותר פתח לניצול ולמינוי שלא לצורך. בית המשפט לא רואה את האדם ולא שומע את התנגדותו, וזאת על רקע סטראוטיפ

¹ לקריאת חומר רקע ראו מאמר הסוקר את הנושא הכולל הפניות לדוחות מבקר המדינה ולמחקרים באקדמיה - http://www.law.tau.ac.il/heb/_Uploads/dbsAttachedFiles/Tolov-Kanter091114Final.pdf

בדבר חוסר היכולת של אוכלוסיות מסוימות כגון אנשים עם מוגבלות נפשית או שכלית להביע את עמדתם. מגמה זו נמצאת בניגוד מוחלט לתפיסה שקנתה לה אחיזה בתיקון החקיקה הנוכחי ובחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, כי חלה חובה על החברה לתת התאמות שיאפשרו לכל אדם להישמע ולהיות כלול בחברה.

על כן עמדתנו כי, כמו בכל הליך משפטי ועל אחת כמה וכמה בהליך שולל חירות, יש לאדם זכות להישמע בטרם יחרוץ בית המשפט את גורלו במינוי אפוטרופוס. זאת ועוד, ראוי כי תוגדר בחוק **הזכות לייצוג משפטי** אשר תאפשר לאדם לא רק להישמע אלא לטעון את טענותיו בפני בית המשפט. כך נעשה בהליך הפלילי, כך נעשה לפני אשפוז כפוי, וכך ראוי שייעשה לפני מינוי אפוטרופוס.

2. **קבלת החלטות נתמכת** – אנשים רבים, בין אם על רקע מוגבלות ובין אם על רקע מחלות דמנטיות, זקוקים לעזרה כדי לקבל החלטות. הם זקוקים לתמיכה, ליווי וסיוע אבל הם לא זקוקים למישהו שיחליט עבורם ובמקומם. **כפי שיש אנשים עם מוגבלות פיזית שזקוקים לרמפה כדי להיכנס למבנה ציבורי, כך יש אנשים שזקוקים לתמיכה כדי שיוכלו לקבל החלטות על חייהם.** אולם כיום החוק לא כולל אפשרות זו אלא פונה רק למסלול טוטאלי של מינוי אפוטרופוס או ייפוי כוח מתמשך. מדינות רבות בעולם כללו בחוקיהן קבלת החלטות נתמכת כחלופה לאפוטרופוסות (מדינות בקנדה ובארה"ב, אירלנד, הודו, צ'כיה ועוד). כך גם מורה סעיף 12 לאמנת האו"ם לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, אמנה אשר אושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 2012.

אנו קוראים לך לתמוך בהכללת קבלת החלטות נתמכת בחוק כאפשרות לצד אפוטרופוסות. החוק יסמיך את השרים להתקין תקנות אשר יוכלו לפרט ולהבטיח כי השימוש בכלי זה ייעשה באופן מושכל.

לסיום, נשמעות שתי טענות כנגד עמדתנו.

האחת, שמדובר בתיקונים שידרשו תוספת של מעל מאה תקנים של עובדים סוציאליים. על כך נבקש להעיר שלוש הערות. ראשית, קבלת החלטות נתמכת, כמו גם חלופות אחרות, **צפויה להוריד את מספר מינויי האפוטרופוסות** ובכך להוריד חלק גדול מהעול המוטל על פקידות הסעד. שנית, עובדים סוציאליים מעורבים בתיקי אפוטרופוסות כבר כיום ושומעים את האדם, החידוש המרכזי הוא בדרישה כי האדם יישמע בדיון בבית משפט. על כן הטענה כי מדובר בשינוי דרמטי בעומס המוטל על העובדים הסוציאליים אינה מובנת לנו. שלישית, גם אם שמיעת האדם ובירור אלטרנטיבות לאפוטרופוסות, דורשות תוספת תקנים, הרי שמדובר במחיר פעוט ביחס לזכויות אדם כה בסיסיות וביחס לחובתנו כחברה להבטיח כי שלילת חירות של אנשים עם מוגבלות וזקנים תלווה בהליך הוגן ותיבחן בקפידה ובהירות.

הטענה השנייה שאנחנו שומעים היא כי מדובר בנושאים מורכבים שדורשים ליבון מעמיק יותר. על כך נאמר – לא נותר לנו זמן לחכות! הליך תיקון החוק הנוכחי ארך 8 שנים. המחוקק לא יפתח מחדש את החוק בשנים הקרובות. אנו ובני משפחתנו זקוקים למענה של קבלת החלטות נתמכת ושל שמיעה וייצוג כעת ולא בעוד עשור. אל תדחו את הזכויות שלנו.

תמיכתך חשובה לנו ביותר. נשמח לעמוד בקשר כדי לתת הסבר נוסף או כל חומר רקע אחר שיוכל לסייע בגיבוש עמדתך.

בברכה,

יותם טולוב, עו"ד

בשם הארגונים

טלפון : 054-4998290 ; Yotam@bizchut.org.il

רשימת נציגי הארגונים:

אדמית סבריגו, רופאים לזכויות אדם-ישראל
בשמת בר-נדב, יוזמות-השילוב
גלי דובש גוב-ארי, קואליציית הורים לילדים עם צרכים מיוחדים
עו"ד דנה ברכפלד, הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות, האוניברסיטה העברית
הניה שוורץ, המרכז לחיים עצמאיים ירושלים
עו"ד זיו מגור, אלו"ט
עו"ד טל חסין, האגודה לזכויות האזרח
יעקב טייכמן, לשמ"ה
יעל ניר, ועד ההורים המשלבים הארצי לילדים עם אוטיזם
יואב קריים, פעיל ויו"ר קשר - הבית של המשפחות המיוחדות
תמי קרישפין, קשר - הבית של המשפחות המיוחדות
עו"ד יותם טולוב, בזכות - המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות
עו"ד יעל וקסמן, יד ריבה - סיוע משפטי לקשיש
ד"ר מיקי שינדלר, יד ריבה- סיוע משפטי לקשיש
פרופ' ישראל (איסי) דורון, אוניברסיטת חיפה ועמותת המשפט בשירות הזיקנה
עו"ד לירון דוד, אנוש - העמותה הישראלית לבריאות הנפש
עו"ד מיה טל, עמותת ידיד- מרכזי זכויות בקהילה
עו"ד נטע דגן, מנהלת מערך הקליניקות לזכויות אדם, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים
סולה שלי, אסי"י, פעילי הקהילה האוטיסטית בישראל
עו"ד קרן צפירי, הקליניקה לזכויות זקנים וניצולי שואה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
רוני גיל, אסי"י, פעילי הקהילה האוטיסטית בישראל
עו"ד רוני רוטלר, הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות, אוניברסיטת בר אילן